

B) Odluke stranih sudova i arbitraža

ENGLJSKI APELACIONI SUD

Presuda od 13. I 1977.

Trendtex Trading Corporation
c/a Central Bank of Nigeria

Vijeće: Lord Denning M.R, LLJJ Stephenson i Shaw

Prigovor suverenog imuniteta Centralne nigerijske banke nije uvažen, jer strana država može biti tužena iz svog trgovačkog poslovanja - Nije međjutim dokazano da je Centralna nigerijska banka državni organ, a kada bi to i bila morala bi to objaviti da se vidi da nije poslovna banka - Razvoj međunarodnog prava u pogledu imuniteta država od sudbenosti - Teorija inkorporacije i teorija transformacije o primjeni međunarodnog prava u engleskim sudovima

Uslijeđ ugovora o kupoprodaji CIF između nigerijskog ministarstva narodne obrane i engleske tvrtke Pan-African Export and Import Co. Ltd, za 240.000 tona cementa, otvoreno je više akreditiva Central Bank of Nigeria preko Midland Bank Ltd, London u korist prodavaoca. Dio tih akreditiva prenesen je kasnije na švicarskog prodavaoca (sadašnjeg tužitelja), ali je nigerijska banka zabranila isplatu tih akreditiva, iako su uvjeti akreditiva bili ispunjeni, jer je došlo do zastoja u luci Lagos pa je vlada zabranila ulazak brodova koji nisu bili najavljeni bar dva mjeseca unaprijed. Tužitelj je dao zaustaviti 14 milijuna dolara sredstava nigerijske banke kod engleske banke i podnio tužbu protiv nigerijske banke. (Osim kupoprodajne cijene bile su ugovorene i pristojbe za prekostojnice brodova u zastoju.) Nigerijska banka je ustvrdila da je ona zapravo jedan odjel Nigerijske vlade i da nju stoga pokriva suvereni imunitet, a podređno još i to da je cement bio namijenjen izgradnji vojnih nastambi, pa da je stoga trebao služiti u svrhe koje nisu trgovačke, te da se tada radi o acta iure imperii. Osim toga tvrdi da su zadržane svote dio rezerve nigerijske države.

Prvostepeni sudac Donaldson je uvažio prigovor suverenog imuniteta, jer je prihvatio tezu da se radi o državnom organu i jer je smatrao da je vlasništvo nigerijske države nad novcima o kojima je govor utvrđeno na način koji odgovara kriteriju koji je postavio Earl Jowitt u Juan Ysmael & Co. Inc. v. Indonesian Government (1954) u Tajnom savjetu (naime da strana vlada koja prigovara imunitet gledom na odredjenu

imovinu "is not bound as a condition of obtaining immunity to prove its title to the interest claimed, but it must produce evidence to satisfy the Court that its claim is not merely illusory, nor founded on a title manifestly defective".)

Protiv te presude je tužitelj ustao žalbom koja je raspravljena od 6. do 13.X 1976, pa je Apelacioni sud u presudi koju je izrekao 13.I 1977. uvažio žalbu.

Lord Denning M.R. je dao vodeći votum, pa je najprije pošao od analize kakva je situacija u pogledu doktrine suverenog imuniteta. Istakao je da postoje dva shvaćanja, jedno apsolutnog imuniteta od jurisdikcije i ovrhe stranog suverena, a druga restriktivnog imuniteta koja za privredno djelovanje suverena ne priznaje imunitet od sudbenosti. Medjutim, posebno je naglasio kako zapravo obje doktrine u raznim jurisdikcijama dobivaju razna tumačenja, ali da je svakako očito da sve više napreduje doktrina restriktivnog imuniteta. Radi se svakako o doktrini koja spada u međunarodno pravo, pa je i opet ukazao na razliku pristupa međunarodnom pravu u engleskoj judikaturi. Po jednom shvaćanju svakovremeno međunarodno pravo je samo po sebi dio engleskog prava (teorija inkorporacije), a po drugom međunarodno pravo ulazi u englesko interno pravo pretvorbom u engleski pravni izvor, zakonski ili sudski, a ukoliko se radi o sudskom, taj mora biti izmijenjen ili zakonom ili vrhovnom rješidbom (teorija transformacije). Teoriju inkorporacije je formulirao Lord kancelar Talbot u *Buvot v. Barbuit* (1736) i to u tekstu kojeg je zapisao odvjetnik, u tom slučaju William Murray (koji će kasnije biti Lord Mansfield C.J.) i koji glasi: "Međunarodno pravo je u čitavom svom opsegu dio engleskog prava..... a ono se mora utvrditi iz prakse raznih država i naučavanja pisaca." Isto je pravilo prihvaćao prvi sistematičar common lawa Sir William Blackstone, a i kasniji suci. Teorija transformacije je prvi put izražena u *Reg. v. Keyn* (1876) po Cockburn C.J. koji je poricao da bi se na temelju mišljenja pisaca moglo utvrditi neko pravilo međunarodnog prava obvezatno za englesko pravosuđe, pa i to da bi sam pristanak makar i svih drugih država na neko pravilo međunarodnog prava moglo postati dijelom engleskog prava bez parlamentarnog zakona. Iako je i sam votant pristao na tu teoriju u *Reg. v. Immigration Officer, Ex p.Thakrar* (1974) smatra da je pravilna teorija inkorporacije, jer bi inače englesko pravosuđe došlo u nemogućnost pratiti promjene u međunarodnom pravu koje svakovremeno nastaju, a napose u domeni imuniteta suverena od sudbenosti u njegovoj trgovačkoj djelatnosti. Još u *Rahimtoola v. Nizam of Hyderabad* (1958) je Viscount Simonds postavio kao nepromjenljivo pravilo engleskog pra-

vosudja da sud strane zemlje ne može prisiliti suverena druge zemlje da se podvrgne engleskoj sudbenosti, bilo da se radi o njegovoj osobi ili određenoj imovini ili naknadi štete. Za razvoj u zadnjim decenijama Lord Denning upućuje na poznato mišljenje pravnog savjetnika američkog State Departmenta Tatea, iz 1952, na Evropsku konvenciju o imunitetu država od 1972 (napose čl.4, st.1), na presudu Vrhovnog suda SAD u Alfred Dunhill of London v. The Republic of Cuba (1975) u kojoj se izričito prihvaća restriktivna teorija imuniteta i konačno na presudu Tajnog savjeta u Philippine Admiral (1976), v. u ovom periodiku br.71, str.66, koja je primijenila restriktivnu teoriju samo na tužbe in rem, a ne i na tužbe in personam. (Predmet nije po sebi zahtijevao da se izjasni o tužbama in personam, op.E.P). Iza toga naglašava stavove iz nekih presuda (engleskih) koje su ukazivale na to da imunitet ne bi pripadao za acta jure gestionis, pa konačno ističe američki Foreign Sovereign Immunities Act, 1976, (v. ovaj periodik br.76, str.6). Ukazuje i na rješidbu Trgovačkog suda u Frankfurtu iz veljače 1975. koja se isto tako odnosila na akreditiv Centralne nigerijske banke i koja je takodjer primijenila teoriju restriktivnog imuniteta oslanjajući se na odluke Saveznog njemačkog ustavnog suda iz 1962. i 1963.

Lord Denning M.R. stoga smatra da za ovaj konkretni posao Centralna nigerijska banka ne bi mogla prigovoriti suvereni imunitet ni u slučaju da je doista odjel Nigerijske vlade i to stoga što je posao iz akreditiva kojeg je ona otvorila u korist tužitelja sigurno trgovački posao i što je sasvim neodlučno u koju svrhu je do toga posla došlo i suveren koji se pojavi na tržištu kao kupac mora se ravnati prema zakonima koji za to područje vrijede. On ipak još i utvrđuje da iz statuta banke slijedi da ona nije odjel Nigerijske vlade, pa joj već i stoga ne može pripadati suvereni imunitet. Druga dva apelaciona suca su se u rezultatu pridružili Lordu Denningu, ali se jedan od njih, Stephenson, oslanjao na to da Central Bank of Nigeria nije prema svojim pravilima odjel Nigerijske vlade, i na to da kada bi to bila ne bi smjela zavoditi u bludnju stranke svojim pogrešnim naslovom. I drugi je naglašavao iste činjenice, ali je smatrao da je od vremena "The Parlement Belge" (1830) prošlo već 100 godina i da od onda do danas nije stao razvoj međunarodnog prava.

Ova presuda se odnosi samo na pitanje prigovora suverenog imuniteta od sudbenosti, pa će prema tome meritum spora biti raspravljen tek kada odluka o sudbenosti postane pravomoćna. Vijeće je odobrilo pravo na žalbu na Kuću Lordova, pa je vjerojatno da će do te žalbe i doći.

(LLR 1977,1,6, str.581)

E.P.